

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 7 augusti 1914 kl. 12 m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvisande av utländska mormonagenter m. m.

I en inom andra kammaren av herr *Lindman* väckt motion, nr 209, hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte *dels* vidtaga åtgärder för utvisande ur riket av mormonagenter, vilka icke äga svensk medborgarrätt, *dels* låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till föreskrifter för inskränkande av svensk mormonagents verksamhet i landet.

I motionen åberopas motiveringen till motionen 233, väckt av samma motionär den 2 februari 1914, till vilken motivering utskottet tillåter sig hänvisa.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 januari 1907 fäste föreningen Vaksamhet, som har till uppgift att motarbета den vita slavhandeln, Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på utvandringen till Utah. I skrivelsen framhölls, att enligt uppgifter av svenska missionärer, som i Utah försökt motarbета mormonismen, försigginge i Sverige ett systematiskt värvande av personer för denna utvandring, och att ej mindre än 70 manliga och dessutom många kvinnliga agenter eller missionärer skulle vid tillfället verka här i landet för detta ändamål. Det uppgavs vidare i skrivelsen, att år 1905 omkring 500 unga kvinnor skulle från Sverige förts till Utah. Föreningen trodde det vara »anledning antaga, att de kvinnor, som emigrerade till Utah, gå en tung framtid till

Utskottet.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 1 avd. 6 häft. (Nr 6.) 1

mötes». Av dessa skäl ansåg man det av största vikt, att en utredning verkställdes rörande orsakerna till denna emigration och medlen till dess hämmande. Med hänsyn till den säregna karaktären hos emigrationen ansågs nödigt ej mindre att förhållandena i Utah bland de svenska utvandrarna bleve studerade än även att från utvandrarnes hemorter här i landet erforderliga upplysningar inhämtades.

Föreningen Vaksamhet nämner dock icke något om erfarenheter, som den själv gjort rörande denna fråga, ej heller har föreningen kunnat på förfrågan lämna utskottet några upplysningar om emigrantvärvning från mormonernas sida utöver vad som omnämnes i emigrationsutredningens utlåtande år 1910. Föreningens önskan synes särskilt ha varit, att någon person måtte sättas i tillfälle att resa till Utah för att studera förhållandena genom att besöka svenska mormonfamiljer.

Någon annan omedelbar följd synes nämnda förslag icke ha erhållit än att agenter av emigrationsutredningen sommaren och hösten 1907 utsändes för att följa emigranterna och av dem vinna individuella upplysningar. Enligt emigrationsutredningens eget meddelande misslyckades denna undersökning helt och hållet. En av de utsända, fröken Kerstin Hesselgren, sattes i tillfälle att företaga en resa till Liverpool för att närmare utfråga de kvinnliga emigranterna rörande mormonutvandringen. Resultatet av hennes undersökning var negativt: hon lyckades icke att komma någon mormonutvandring på spåren.

På föranstaltande av ecklesiastikdepartementet företogs därefter en utredning rörande åtgärder för motverkande av mormonpropagandan här i landet, och införskaffades genom utrikesdepartementet upplysningar rörande de åtgärder, som vidtagits mot mormonerna i en del europeiska länder. Av dessa upplysningar framgick, att varken i Tyskland, Danmark, Norge eller England finnes lagbestämmelser, direkt åsyftande den mormonska propagandan. I Tyskland och Norge utvisas utländska mormoner utan vidare, och i Danmark ha polismyndigheterna liksom senare hos oss erhållit i uppdrag att ha sin uppmärksamhet fäst på dem.

Förutom det att i tidningsorgan av olika politiska riktningar uppmärksamheten fästes vid mormonernas verksamhet inkom den 27 september 1910 till Kungl. Maj:t en skrivelse, i vilken fyra av Augustanasynodens vid dess 50-årsjubileum i juni 1910 utsedda kommitterade, alla före detta missionärer i Utah, anhöllo att »i 200,000 svensk-amerikaners namn» få fästa den svenska regeringens uppmärksamhet på mormonpropagandan. De gjorde i sin framställning gällande bland annat, att mormonerna endast till namnet vore kristna, att mormonismens huvuduppgift vore att bereda ledarne materiella fördelar, att man toge

tionde för ändamålet, att presidenten har en inkomst av 1,600,000 dollars, att månggifte fortfarande existerade m. m. Ordförande i denna kommitté var pastor P. E. Åslev.

I sammanhang härmed må nämnas en av allmänna svenska prästföreningen den 12 oktober 1910 inlämnad skrivelse till Kungl. Maj:t, i vilken föreslogs, att någon skrift måtte utgivas mot mormonismen samt att de amerikanska mormonagenterna borde utvisas.

Frågan bragtes inför kyrkomötet år 1910. I kyrkomötets skrivelse i ämnet såges bland annat, att inga fullt tillförlitliga siffror funnes rörande omfattningen av mormonpropagandan i vårt land, men att Sverige näst Danmark lämnade den största kontingenten till mormonsamhället i Utah, som beräknades hysa cirka 25,000 svenskar. Kyrkomötet ansåg, att då redan gällande lagstiftning lade stor befogenhet i de civila myndigheternas hand till den *utländska* mormonpropagandans stävjande, någon ytterligare lagstiftning i detta hänseende knappast kunde vara erforderlig. Beträffande *svenska* mormoner hänvisade kyrkomötet till § 22 i kyrkostämmoförordningen, förordningarne den 11 december 1868 och den 16 november 1869 liksom till den kungl. resolutionen den 27 juni 1873. Kyrkomötet uttalade dock, att dessa bestämmelser icke kunde göra stort gagn på grund av den hemlighetsfullhet, varmed mormonagitationen bedrevs, att bevisningen vore svår att åstadkomma och att den besvärliga omgång, som enligt nämnda bestämmelser måste följas, syntes ägnad att försvåra deras tillämpning, vilken för övrigt lätt torde kunna få sken av förföljelse för religionens skull. Kyrkomötet framhöll slutligen, att brister förefunnes i lagstiftningen på detta område men att kyrkomötet icke vore berett att framlägga ett fullständigt förslag i ämnet.

Om mormonpropagandans omfattning ger emigrationsutredningen följande sammanfattning: omkring 70 mormonmissionärer äro för närvarande (1910) i oavbruten verksamhet i vårt land. Om deras egna siffror äro riktiga, skulle av dem eller deras biträden under år 1909 *dagligen* hava gjorts inemot 500 besök i svenska hem, dagligen utdelats mer än 700 skrifter och försålt mer än ett hundratal böcker.

Till de positiva åtgärder, som vidtagits till mormonismens bekämpande, är att hänföra den ovannämnda pastor P. E. Åslevs anställande år 1911 såsom präst i svenska kyrkan med uppgift att, i den mån hans övriga ämbetsåligganden det medgäve, genom föredrag, skriftspridning och enskilda samtal motverka mormonpropagandan inom riket. Under sin verksamhet har pastor Åslev jämväl till respektive länsstyrelser anmält åtskilliga mormonagenter, ehuru detta icke torde ha ingått i hans av regeringen erhållna uppdrag.

De anmälningar till Kungl. Maj:t från olika länsstyrelser rörande mormonagenters verksamhet, som utskottet satts i tillfälle att taga del av, hänföra sig till tidsperioden från och med den 4 september 1911 till den 25 februari 1913. Handlingarne till Kungl. Maj:ts beslut den 25 april 1913 angående tvenne mormoner ha icke kunnat delgivas utskottet, enär de förut på begäran blivit överlämnade till konstitutionsutskottet.

Samtliga de mormonagenter, som i dessa anmälningar avses, ha varit undersåtar i Amerikas förenta stater, och anmälningarna ha av vissa länsstyrelser varit åtföljda av direkt anhållan om missionärernas utvisande ur riket. Anmälningarna ha överlämnats av nedanstående länsstyrelser:

den 4 september 1911 från K. B. i Jämtlands län rörande två mormonagenter;

den 9 september 1911 från K. B. i Västernorrlands län rörande två dylika personer;

den 23 september 1911 från K. B. i Västernorrlands län rörande en person;

den 6 oktober 1911 från överståthållareämbetet rörande två personer;

den 6 oktober 1911 från K. B. i Västmanlands län rörande tre personer;

den 10 oktober 1911 från K. B. i Jönköpings län rörande två personer;

den 12 oktober 1911 från K. B. i Kristianstads län rörande två personer;

den 23 oktober 1911 från K. B. i Malmöhus län rörande fyra personer;

den 11 november 1911 från K. B. i Kopparbergs län rörande fyra personer;

den 18 november 1911 från K. B. i Södermanlands län rörande fyra personer;

den 12 december 1911 från K. B. i Västmanlands län rörande tre personer;

den 9 januari 1912 från överståthållareämbetet rörande fem personer;

den 22 januari 1912 från K. B. i Skaraborgs län rörande två personer;

den 30 januari 1912 från K. B. i Östergötlands län rörande två personer;

den 10 juli 1912 från K. B. i Blekinge län rörande tre personer;

den 14 september 1912 från K. B. i Kronobergs län rörande två personer;

den 25 februari 1913 från K. B. i Örebro län rörande tre personer.

Av de ovannämnda anmälningarna ha de fyra förstnämnda — K. B:s i Jämtlands län den 4 september 1911, K. B:s i Västernorrlands län den 9 och 23 september 1911 och överståthållareämbetets den 6 oktober 1911 — behandlats under den Lindmanska ministärens tid, varvid Kungl. Maj:t funnit för gott förordna om utvisande av fem mormonagenter. Samtliga övriga här omförmälta anmälningar ha slutbehandlats under den Staaßska ministärens tid, varvid Kungl. Maj:t funnit för gott förordna om utvisande av två av dessa anmälda mormoner.

Sålunda ha under den ifrågavarande tidsperioden enligt de utskottet tillgängliga handlingarna inalles sju mormonmissionärer utvisats ur riket. Dessa ha varit amerikanske undersåtarne:

Amos C. Nilson och *Harald Cederlund*, anmälda av K. B. i Jämtlands län den 4 september 1911, utvisade den 8 september 1911;

Hiram Edwin Hansson och *Gustaf Larsson*, anmälda av K. B. i Västernorrlands län den 9 september 1911, utvisade den 15 september 1911;

Clarence M. Engelstad, anmäld av K. B. i Västernorrlands län den 23 september 1911, utvisad den 29 september 1911;

Jonas Artur Cederlund, anmäld av K. B. i Malmöhus län den 6 oktober 1911, utvisad den 21 juni 1912;

Anders Peterson, anmäld av överståthållareämbetet den 9 januari 1912, utvisad den 21 juni 1912.

Då det måste vara av betydelse för motionens bedömande att få utrönt, efter vilka principer utvisningar av mormonagenter hittills företagits, har utskottet ansett ovannämnda sju fall förtjänta av en något utförligare redogörelse.

Genom förhör och på annat sätt upplystes om *A. C. Nilson* och *H. Cederlund*, att de varit stationerade i Hornsberg, Frösö socken, där de hållit regelbundna möten, som vanligen varit besökta av omkring 20 personer. Enligt vad som meddelats pastor Åslev av en polisuppsyningsman, skulle sju å åtta unga flickor vara dragna till deras lära och av dessa var det särskilt tre, som flera kvällar i veckan besökte missionärerna, vilka besök ofta räckte till sent på natten. Polisförhöret upplyste, att mormonförsamlingen inom Östersundsgrenen utgjordes, enligt uppgift av Nilson, av nio personer. För övrigt framgår icke av handlingarna, om de bedrivit emigrationsvärvning eller förkunnat någon månggifteslära.

Av förhöret i Sundsvall med *H. E. Hansson* och *G. Larsson* fram-

gick, att deras verksamhet huvudsakligen bestode i att missionera i landsorten, och att en sådan missionsverksamhet inginge i deras uppdrag. Deras verksamhet kunde, åtminstone icke under senare tid, betraktas som framgångsrik. De förnekade bestämt, att de sökt förmå personer att resa till Amerika. Huruvida de förkunnat månggifte framgår icke av handlingarna. Deras utvisande hade till följd en skrivelse till Kungl. Maj:t från föreståndaren för mormonförsamlingen här i Stockholm, E. Johanson, och två »rådgivare», i vilken skrivelse de förklara, att nämnda utvisade personer icke vare sig offentligt eller enskilt förordat emigration eller månggifte. Skrivelsen åtföljdes av namnunderskrifter från ett relativt stort antal personer, mormoner och icke mormoner, som intyga de utvisades oförvitlighet i berörda hänseende.

Om *C. M. Engelstad* upplystes vid med honom anställt förhör, att han försålt mormonskrifter och dylikt, men att han bestämt förnekat, att han någonsin sökt övertala någon person att resa till Utah eller annan plats i Amerika. Om månggifte finnes intet nämnt i handlingarna.

I polisrapporten rörande *J. A. Cederlund* meddelades, att han hade verkat först i Kristianstad och sedan i Helsingborg som missionär och föreståndare. Cirka 20 personer voro inskrivna som medlemmar i församlingen i Helsingborg, som sträckte sig till Engelholm, Eslöv och Landskrona. Ingen ny medlem i mormonförsamlingen hade tillkommit sedan Cederlund blev föreståndare. Cederlund skulle, enligt vad han under förhöret påstod, varken ha agiterat för månggifte eller sökt förmå någon att resa till Amerika. Av ett handlingarna bifogat enskilt brev omnämnes dock Cederlunds namn på ett sådant sätt, att därav synes framgå, att han medverkat vid emigration. I staden funnes enligt intyg av ett vittne (mormon) ett annat samfund, som kallades Josefiterna eller »de reorganiserade av de sista dagarnes helige», med vilket samfund de här ifrågavarande mormonerna icke ville förväxlas.

Vid förhöret med *Anders Peterson* i Stockholm uppgav denne bland annat, att flera personer från Stockholm med omnejd, som ingått som medlemmar i det mormonska samfundet, emigrerat till Amerika. Peterson brukade, efter vad som uppgavs, giva anvisningar om tiden, då det vore lämpligt för mormonemigranterna att avresa; ävenså skulle han ha mottagit penningar för inköp av biljetter åt dem. På därom framställda frågor förklarade Peterson att mormonemigranterna från Sverige icke reste som emigranter härifrån utan foro som vanliga resande till Liverpool. Därifrån ombesörjde det mormonska samfundet i Liverpool genom en mormon vid namn Clawson emigranternas vidare resa till Amerika.

Av denna redogörelse torde framgå, att vid de utvisningsmål, som förekommo före 1912, den principen gjorts gällande, att förkunnande av mormonernas lära över huvud ansetts vara tillräckligt skäl för utvisning. Vid senare behandlade mål av denna beskaffenhet har utvisningsåtgärd företagits, endast om det förelegat sannolika skäl till antagandet, att vederbörande gjort sig skyldig till emigrantvärvning eller spridande av månggifteslära. Detta framgår ännu tydligare av följande Kungl. Maj:ts cirkulär till länsstyrelserna den 21 juni 1912 eller samma dag som sistnämnda två utvisningar företogs:

»På förekommen anledning vilja Vi härmed anmoda Eder att genom vederbörande polismyndigheter noga övervaka mormonernas verksamhet samt, därest omständigheterna giva vid handen, att deras verksamhet innefattar öppen eller förtäckt emigrantvärvning, särskilt försök att medelst falska förespeglningar locka kvinnor till utvandring, eller ock propaganda för månggifte, genast anmäla förhållandet för Oss för den åtgärd, som Vi kunna finna erforderlig.»

Att sistnämnda princip för dylika utvisningar är den riktiga har 1913 års konstitutionsutskotts majoritet erkänt genom att icke bifalla ett av herr Lundström i Göteborg m. fl. framställt yrkande om anmärkning enligt § 107 regeringsformen mot såväl vederbörande departementschef som mot den tillförordnade regering, som fungerade vid fattande av beslut i en del utvisningsmål av detta slag. Och riksdagens båda kamrar ha enhälligt utan anmärkning lagt till handlingarna konstitutionsutskottets berörda dechargebetänkande.

Det förtjänar också antecknas, att amerikanske ministern genom vår utrikesminister gjort framställningar till några av de utvisade mormonernas förmån.

Utskottet är ense med motionären därutinnan, att mormonpropagandan förtjänar uppmärksamhet från statsmakternas sida. Däremot anser sig utskottet på goda grunder kunna ifrågasätta, huruvida tillräckligt skäl förefinnes för ett ingripande mot densamma på sätt motionären föreslagit.

Till belysning av frågan om det bland mormonerna förekommande månggifte tillåter sig utskottet erinra om den genomgripande förändring i fråga om mormonsektens ställning i Förenta staterna, som ägt rum sedan 1880-talet. Från att ursprungligen ha existerat inom en isolerad, från yttervärlden avgränsad samfundsform under ett system av kyrkligt allenarådande, har mormonsekten sedermera steg för steg tvungits att

uppgiva denna särställning och underordna sig den inom unionens stater i övrigt gällande lagstiftningen. Hur nära sammanvuxen med mormonismens mystiska läror polygamien än må vara, så ha likväl — ett förhållande, som bland annat vitsordas av den kände berlinerprofessorn Eduard Meyer i hans nyligen till svenska översatta arbete om mormonerna — i och med Utahs inkorporering i Unionen helt andra förhållanden inträtt. Redan i början av 1880-talet utfärdades av Förenta staterna synnerligen stränga bestämmelser mot månggifte, varpå följde talrika domar mot bigami, polygami eller »lagstridig sammanlevnad». Dessa bestämmelser skärptes ytterligare genom en ny lag av år 1887, därvid bland annat varje valman ålades att underskriva ett edsformulär, genom vilket han förklarade sig varken leva i polygami eller befordra densamma utan vilja lyda Unionens lagar och speciellt dem av 1882 och 1887. Under trycket av dessa svårigheter började mormonkyrkan så småningom inse, att den måste foga sig i statens uttalade och med fasthet hävdade vilja, därest den över huvud ville bestå. Följden härav blev det år 1890 utfärdade manifestet, vari kyrkans »förste president», Wilford Woodruff, högtidligen förklarade sig taga avstånd från dogmen om månggiftet och tillkännagav sin avsikt vara att underkasta sig statens lagar samt utöva sitt inflytande på kyrkans medlemmar i syfte att förmå dem att handla på samma sätt. Denna åtgärd blev på en samma år hållen kyrkokonferens godkänd. »Därmed var», säger ovannämnde professor Meyer i sitt förut omnämnda arbete sid. 216, »det avgörande steget taget. Kyrkan uppskjuter förverkligandet av sitt ideal — ty detta är för densamma polygamin — till en fjärran framtid, liksom judarna det messianska rikets upprättande. Därmed avstår hon på samma gång för det närvarande från sina maktanspråk på suveräniteten, och underkastar sig i en auktoritativ förklaring Unionens och dess lagars herravälde.»

Något längre fram i samma arbete sid. 222 yttrar han om denna sak:

»Av mormonernas motståndare påstås, att polygamin ännu övas i hemlighet av ej få mormoner. Hur mycken sanning, som kan ligga till grund för denna anklagelse är naturligtvis omöjligt att konstatera, men i allmänhet är polygamin fullständigt försvunnen. Blott det får man naturligtvis ej fordra och vänta, att de, som förut på den tid, då polygamin öppet övades i Utah och ansågs såsom något fullt tillåtet, haft flera hustrur, nu skulle förskjuta alla utom en och förklara förbindelsen med dem för illegitimt konkubinät. Detta giver tid efter annan anledning till förbittring; men de besinningsfulla och regeringen

sluta med rätta ögonen till och överlämna dessa fall — de sista av dessa äktenskap ha senast ingåtts för ett kvarts århundrade sedan — åt långsamt bortdöende.»

Då sålunda Förenta staternas lagstiftning ingripit mot månggiftet och utskottet icke kan ifrågasätta detta lands vilja och förmåga att upprätthålla gällande lagar, så synes också utskottet den mot mormonerna framkastade beskyllningen för polygami böra upptagas med synnerlig försiktighet. Då mormonernas nuvarande ställning till månggiftet emellertid är föremål för så vitt skilda omdömen, torde det vara av visst intresse att erfaras, vad förre presidenten i Förenta staterna, Theodore Roosevelt, år 1911 i den amerikanska tidskriften »*Colliers Weekly*» yttrade om dem. Han säger bland annat:

»Under den tid jag var president, ställdes vid ett tillfälle en del anklagelser till regeringen gentemot polygama äktenskap i Idaho och Wyoming såväl som i Utah, varvid påståendet gjordes, att åtskilliga av regeringens ämbetsmän i dessa stater övade månggifte. En mycket grundlig och sorgfällig undersökning företogs av utvalda män rörande dessa anklagelser, och det bevisades, att de saknade varje tillstymmelse till grund. — — Det befanns ej blott, att beskyllningen mot regeringens tjänstemän var grundlös, utan det framgick även tillfälligtvis, att undersökningskommittén misslyckades i att finna ett enda fall, där månggifte ingåtts, sedan manifestet däremot utfärdats.»

Vidare heter det i samma artikel:

»— — — varje försök, öppet eller hemligt, att återinföra polygami i mormonkyrkan kunde endast hava en betydelse — att denna kyrka då ginge sin undergång till mötes. Förenta staternas folk kunna ej tåla polygami, och om det befunnes, att 'mormonerna' tolererade och uppmuntrade detsamma eller bemötte det annorlunda än tvegifte bemötes och behandlas i andra stater, skulle Förenta staternas regering med all säkerhet slutligen taga saken om hand, och där kunde då bli en enda utgång på striden. I så fall vore 'mormon'-kyrkan dömd till undergång; och om någon 'mormon' finnes, som på ett eller annat sätt försvarar olydnad mot eller upphävande och undvikande av manifestet, som förbjuder, att månggifte hädanefter praktiseras, kan han vara förvissad om, att han gör sitt bästa för att ävägbringa kyrkans fördärv.»

Att emigration till Utah kan främjas av mormonpropagandan torde icke kunna förnekas. Det är uppenbart, att mormonmissionärernas skildringar av lyckan och härligheten i mormonsamhället i Förenta staterna måste göra ett starkt intryck på de socialt vanlottade och kanske ofta mindre omdömesgilla befolkningslager, på vilka deras propaganda är inriktad. Det torde vara otvivelaktigt, att i ett tidigare skede mormonkyrkans framgång väsentligen berott på en planmässig organisation av

utvandringen till Utah, vilket exempelvis professor C. Wallis i en skildring av en resa i Utah, införd i Nordisk tidskrift 1888, söker göra gällande. Men utskottet har i tillgängliga handlingar endast påträffat ett fall, där mormonmissionär genom tillhandahållande av resebiljetter, omhändertagande av emigranter och planläggning av resor i övrigt synes ha främjat utvandring av personer, som eljest på grund av medellöshet måst stanna i hemlandet. Det torde också vara förenat med stora svårigheter att över huvud taget erhålla några mera exakta uppgifter angående omfattningen av denna emigration liksom angående antalet svenskar i Utah, och utskottet ifrågasätter, om motionären lyckats övervinna desamma. Till belysning härav vill utskottet erinra om, att under det motionären uppger antalet svenskar i Utah till 20,000, sätter »The Statesmans Yearbook» antalet sådana icke högre än till 7,227.

Av en jämförelse mellan denna siffra och antalet svenskar i Förenta staterna i övrigt torde också framgå, att utvandringen till Utah endast utgör en mycket ringa procent av hela den svenska emigrantströmmens totalsumma. Enligt The Statesmans Year-Book bodde år 1910 följande antal svenskar i

Minnesota	122,427	Connecticut	18,208
Illinois	115,442	New York	16,315
Massachussets	39,560	Kansas	13,309
Washington	32,199	Colorado	12,445
Iowa	26,763	Oregon	10,999
Michigan	26,374	Utah	7,227
Californien	26,210	Missouri	5,654
Wisconsin	25,739	Wyoming	2,497
Nebraska	23,219	New Hampshire	2,068

Utskottet är fullt ense med motionären därutinnan, att en verksamhet, som innebär öppen eller förtäckt emigrantvärvning, bör motarbetas. Men utskottet vill tillika ifrågasätta lämpligheten av att lösa frågan om motarbetande av mormonernas emigrantvärvning ur sitt sammanhang med frågan om åtgärder mot emigrationen och emigrationsagenters verksamhet i allmänhet, vilken för närvarande enligt vad utskottet har sig bekant är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t skall ha sin uppmärksamhet fäst även på den sida av saken, som i motionen omförmäles.

Av ett uttalande i motiveringen vill det synas som om motionären

avsåge, att Kungl. Maj:t skulle äga rätt att under vissa förhållanden meddela föreskrifter till sina befallningshavande i länen med utsättande av de villkor och bestämmelser, under vilka det skulle vara Konungens befallningshavande tillåtet att på eget ansvar från riket utvisa främmande makts undersåtar, vilka här i riket beträdas med verksamhet för utbredande av mormonismens läror. Ett sådant överflyttande av Kungl. Maj:ts utvisningsrätt till länsstyrelserna vill utskottet icke förorda. På riksdagens bord ligger nu en kungl. proposition med förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas. I detta förslag är vederbörande länsstyrelser utvisningsrätt begränsad till vissa noggrant bestämda fall och bör enligt utskottets mening icke utsträckas utöver dessa fall.

I 13 § av nyssnämnda lagförslag är Kungl. Maj:ts utvisningsrätt närmare omförd och angives på följande sätt: »där sådant av hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse finnes påkallat, må Konungen förordna om utvisning av utlänning, som i riket vistas». Den rätt, som här avses, torde icke böra av Kungl. Maj:t på annan myndighet överlåtas.

Utskottet tillåter sig erinra, att varken i detta lagförslag eller vid förberedelserna till detsamma, vilka pågått sedan år 1907 och varutinnan förslag först upprättats och remitterats till lagrådet den 31 mars 1911, har ifrågasatts att särskilt upptaga mormonmissionärerna som föremål för utvisning. Vid sådant förhållande och då den mormonpropaganda, varom motionen handlar, ingalunda är någon nytillkommen företeelse, som vid lagförslagets förberedande och slutliga handläggning hos Kungl. Maj:t varit okänd, anser utskottet någon särskild åtgärd mot utländska mormonmissionärer i det syfte, motionen anger, icke vara av behovet påkallad.

Vidkommande yrkandet om förslag till inskränkande av svensk mormonagents verksamhet i landet anser utskottet, att ett rikligare utnyttjande av de upplysningsmedel, såväl av religiös som allmänbildande art, som stå till förfogande, skulle vara mera verksamt än lagbestämmelser, vilkas tillämpande lätt nog kunde få sken av religionsföljelse och därigenom motverka sitt syfte. Denna åsikt överensstämmer med uttalanden av flera svenska skildrare av förhållandena i Utah (Wallis, Stadling m. fl.). Då härtill kommer, att motionären lika litet som kyrkomötet kunnat anvisa några eller helst riktlinjer för dylik lagstiftning, kan utskottet icke anse lämpligt, att riksdagen i ärendet avlåter en skrivelse till Kungl. Maj:t.

På de grunder, som ovan anförts, hemställer utskottet,

att herr Lindmans förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 augusti 1914.

På utskottets vägnar:

NILS HELGER.

Herrar *Eliasson* och *Olsson* i Berg ha begärt få antecknat, att de icke deltagit i slutbehandlingen av detta ärende.

Reservation:

av herrar *Welin*, *Lorentzon*, *Andersson* i Skrädene och *Gullstrand*, vilka anfört:

Mormonismen kan karakteriseras som en ytterligt låg religionsform. Den framstående, mycket frisinnade historikern vid Berlins universitet Eduard Meyer säger om densamma i sitt nyligen till svenska översatta arbete om mormonerna, att mormonismen bland de uppenbarande religionerna »är en bland de råaste, ja, kanske i intellektuellt hänseende den lägst stående».

Men orätt i högsta grad vore det, om man ville betrakta den övertvägande som ett utslag av amerikansk religiös humbug. Nej, det är just den ofta i fanatism övergående religiösa övertygelsen hos dess bekännare, som ger den dess inre kraft och betydelse. Lika oriktigt vore det därför, om man fattade den i dess lära ingående polygamien väsentligen såsom ett uttryck av sinnliga naturdrifters övervalde. Hade mormonismen endast varit bedrägeri och liderlighet, skulle den icke kunnat uppträda med den kraft, som den gjort, och icke heller innebära den fara för framtiden, som den otvivelaktigt i själva verket gör.

Man må icke heller föreställa sig, att mormonismen uppgivit sin egenart i läroåskådning, manifesterad i dess kanoniska böcker och heliga uppenbarelser, därför att Amerikas Förenta stater med yttre maktmedel tvungit den till eftergifter i praktiken. Den, som det tror, misskänner alldeles de religiösa föreställningarnas makt, deras sega för att icke säga outrotliga karaktär. En politisk uppfattning kan anammas i dag och släppas i morgon, men religiösa åskådningar och sedvänjor kunna fortleva med oförminskad styrka genom århundraden och årtusenden, trots det att de stå i oförsonlig strid med den naturliga känslan och trots det att de ha att utstå det hårdaste tryck från en högre civilisation. Man tänke endast på en sådan egendomlig och skräckinjagande religiös företeelse som indernas *sutti* eller det årtusenden gamla bruket att å bål bränna änkor tillsammans med deras mäns lik, en sed som engelska regeringen allt sedan 1829 på det mest energiska sätt sökt utrota, men som detta oaktat bibehållit sig ända in i våra dagar och krävt otaliga offer.

Rörande mormonismens läroåskådning må här endast några antydningar lämnas, väsentligen med ledning av Meyers ovannämnda arbete.

Gud Fader såväl som Sonen är en noggrann avbild av människan »med kropp av kött och ben, lika gripbar som människans». Den mormonska kyrkan har, enligt Meyer, »öppet fortskridit till polyteism med monarkisk spets». Gud själv är underkastad utvecklingens lag, och även människorna bliva gudar.

Polygamien infördes genom en »uppenbarelse» till Josef Smith, i vilken det bland annat heter: »Om någon man gifter sig med en jungfru och önskar gifta sig med en annan, och den första medgiver det, och om han gifter sig med den andra och de äro jungfrur och ej äro trolovade med någon annan man, så är detta berättigat; han kan ej begå äktenskapsbrott». I samma uppenbarelse säges härom: »Om I ej efterkommen detta förbund, så ären I förbannade, ty ingen kan förkasta detta förbund och erhålla tillåtelse att inträda i min härlighet». Mormonerna påstå, att även Jesus levde i månggifte. Kyrkan har energiskt — innan Förenta staterna inskredo däremot — manat till fyllandet av det nya budet.

Kyrkan och dess präster, som likställa Mormons bok med bibeln såsom varande Guds ord, äga den av Jesus förlänade kraften att lösa och binda: deras beslut och handlingar gälla även i himlen och binda även gudomen. Genom uppenbarelse hade (den äldre) Josef Smith erhållit fullmakt att för jord och himmel evigt besegla och binda, att förlåta synder och låta dem bestå.

En hierarki med större anspråk på välde över människornas själar har väl aldrig uppstått. Också framhåller Meyer, att mormonfurstarne lyckades grunda en kyrkostat, som i all historia söker sin like: »Den kyrkliga auktoritetens makt över de troendes hela tänkande och liv överträffar i konsekvent och hänsynslöst genomförande kurians herravälde inom kyrkostaten eller inkquisitionens i Spanien eller kalvinismens i Genève och i de skotska församlingarna». Han anser, att endast assasinernas organisation eller jesuiternas i Paraguay torde kunna jämföras därmed. Mot slutet av 1850-talet organiserade mormonkyrkan en allmän inkquisition, och de motspänstiga röjdes utan betänkande ur vägen medelst tillämpning av den grymma läran om »blodsförsoningen» (*blood atonement*).

Att kalla ett samfund, som uppbares av sådana läror, för en kristen sekt, synes oss vara ett hån mot kristendomen.

Helt visst föreställa sig många, att månggiftesteorien endast utgör en mera tillfällig och oväsentlig beståndsdel av den mormonska lärobyggnaden, en intressant religionshistorisk kuriositet, som mycket snart måste försvinna i vår upplysta tid. Detta är en oriktig föreställning. Det verkliga förhållandet är, att läran om det »andliga äktenskapets» evighet och månggiftets nödvändighet är *en centraldogm* i den ortodoxa kyrkan att jämföra med t. ex. ofelbarhetsdogmen inom katolicismen. Läran om månggifftet utgör en konstitutiv del av det mormonska lärosystemet, och den dag man avsvure denna lära såsom sådan, skulle ett av mormonismens karakteriserande element ha försvunnit. Månggifftet betraktas som ett verkligt nådemedel framför andra, i främsta rummet för kvinnan men även för mannen.

»Förbundets bok», som för närvarande sprides i Sverige, påbjuder i kap. 132 (sid. 426 i svenska upplagan) månggifftet som en gudomlig uppenbarelse, utan vilket man ej kan erhålla evig upphøjelse ej heller komma i tillfälle att i evigheten avla barn.

Huru skall man härmed förlika det ofta hörda påståendet, att månggifftet inom mormonismen skulle ha upphört?

Det är sant, att genom *Edmunds-Tucker act* av 1887 varje väljare i Utah ålades att underskriva ett edsformulär, genom vilket han förklarade sig varken leva i polygami eller befordra detsamma och att mormonpresidenten Woodruff i sitt »*Manifesto*» 1890 högtidligen lovade att underkasta sig Förenta staternas lagar i avseende på ingående av äktenskap. Men det är att märka, att dessa åtgärder från mormonernas sida icke framgått ur något inre behov hos mormonismen att frigöra sig från den hävdvunna månggiftesuppfattningen, utan vidtagits under ett

övermäktigt hot från Förenta staternas sida. Värdet av en »omvändelse», som sker så att säga framför kanonmynningarna och under känslan av förestående undergång, om man icke böjer sig för motståndarens obehagliga maktspråk, må var och en bedöma. Det har också visat sig, att mormonerna *principiellt* icke eftergivit något av den av Gud ingivna läran om månggiftets helighet; de ha endast förklarat sig suspendera denna läras praktiserande — i hopp om en ljusare framtid.

Huru ha mormonerna efter 1890 hållit sitt givna löfte att icke praktisera polygami? Håller denna sed verkligen på att helt och hållet försvinna bland dem?

Till belysande av detta spörsmål må följande meddelas.

Redan 1891 — sålunda året efter manifestets publicerande — fann sig presidenten Harrison föranlåten att rikta en skarp varning till mormonerna för följderna av att överträda förbudet mot månggifte. Ett ödmjukt svar följde samma år, undertecknat av mormonkyrkans ledare, av innehåll, att visserligen fordom inom denna kyrka lärts, att månggifte vore en av Gud anbefalld plikt, men att man nu frångått detta. Detta vore det verkliga läget (*the true situation*). De anhöllo därför om benådning för lagöverträdarna och satte sin tro och heder i pant för deras framtid (*and pledge our faith and honor for their future*).

Var och en måste ju av denna skrivelse få den uppfattningen, att petitionens undertecknare, som voro mormonkyrkans högsta representanter, skulle använda allt sitt inflytande för att given tro och loven skulle hållas av kyrkans medlemmar och att de för egen del naturligtvis måste vara alldeles oskyldiga i den lagöverträdelse, för vilken de sökte utverka amnesti åt sina trosförvanter. Huru förhöll det sig med denna sak?

Härom lämnas upplysning i det stenografiskt återgivna »riksdagsanförande», som kongressledamoten Charles Landis den 24 januari 1900 höll i representanthuset. Detta mer än timplånga tal, som oupphörligt avbröts av husets bifallsyttringar, är en källa av första rang för bedömning av hithörande spörsmål.

I detta anförande uppvisar talaren med mycket detaljerade uppgifter, med angivande av årtal och namn, huru de män, som undertecknade 1891 års petition, *själva* förhållit sig med hänsyn till månggiftet efter denna tid och fram till år 1900.

Petitionens undertecknare voro: kyrkans president, 2 rådgivare (counselors) och 10 apostlar, summa 13 personer; 2 av apostlarna voro vid tillfället frånvarande. Om dessa 13 personer upplyste talaren följande.

1, 2, 3. Presidenten *Woodruff*, apostlarna *Richards* och *Lund* hade sannolikt hållit löfte rörande polygamien (de två förstnämnda voro 1891 över 80 år gamla).

4. Förste rådgivaren *George Cannon* hade vid denna tid (1900) 5 hustrur nära Saltstaden.

5. *Josef F. Smith*, då för tiden andre rådgivare och för närvarande mormonkyrkans president, hade 1900 3 hustrur; 2 voro systrar.

6. Aposteln *Snow*, »profet, siare och uppenbarare», senare president också han (före *Smith*) och för övrigt en av dem, som *edligt* besvurit manifestet av år 1890, hade haft 9 hustrur, av vilka 2 voro döda. Av domstol dömdes, att den äldsta av hans kvarlevande hustrur skulle anses som hans lagliga hustru, men i strid häremot och i strid mot det av honom besvurna manifestet föredrog han att som legal hustru anse den yngsta av dessa 7, med vilken han gifte sig, då han var 60 år gammal och hon 15 år. Han hade år 1900 5 barn, av vilka det yngsta föddes 1896 eller 1897.

7. Aposteln *Thatcher* hade 3 hustrur, av vilka 2 födde honom var sitt barn i januari 1899 med två dagars mellanrum.

8. Aposteln *Lyman* hade 3 hustrur, av vilka den ena dog 1898.

9. Aposteln *Grant* hade haft 3 hustrur, av vilka den ena dött 1892. På grund av äktenskapet med de två överlevande dömdes han av domstol för olaglig sammanlevnad (unlawful cohabitation).

10. Aposteln *John Smith*, som inför en amerikansk kommission högtidligt förklarar, att månggifte icke ens genom ett kyrkligt påbud skulle kunna återupprättas, hade en »pluralhustru», som skänkte honom ett barn 1895 och ett annat 1898.

11. Aposteln *Taylor* hade 5 hustrur och gifte sig med den fjärde i ordningen 1896.

12. Aposteln *Merill* hade 7 hustrur och med dem 39 barn, av vilka en del i sin ordning voro polygamister.

13. Aposteln *Abraham Cannon* hade 3 hustrur till 1896, då han tog en fjärde, en skollärarinna i Saltstaden. Kort därefter dog han, och vid hans begravning voro alla hans hustrur närvarande, 3 av dem med sina barn.

Detta är i mycket kort sammandrag *Landis'* redogörelse inför representanthuset för det sätt, varpå de högsta, mest ansedda och ledande männen inom mormonkyrkans hierarki för sin egen del iakttagit de högtidliga förbindelser, som de å hela sin kyrkas vägnar iklätt sig inför den amerikanska unionen och dess president, och utan vilka territoriet Utah icke kunnat inkorporeras bland Nordamerikas förenta stater, vilket skedde år 1896. Det är dessa deras i offentliga dokument bevarade löften på tro och heder, som i den dag som är återopas som bevis för att månggifte numera tillhör ett av utvecklingen övervunnet skede inom mormonismen.

I fortsättningen av sitt ovannämnda tal påstod *Landis*, att det funnes 2,000 polygamistfamiljer i Utah vid denna tid (1900). En annan kongressledamot, senatorn *Thomas Kearns*, som den 28 februari 1905

hade ett långt anförande i mormonfrågan i senaten och som varit bosatt i mormonernas huvudstad samt i flera år ingående studerat dessa förhållanden, uttalar i ett brev av år 1910 — sålunda alldeles inpå vår tid — ställt till den av utskottet omnämnda Augustanasynodens kommitté, att *polygamien troligen existerar i Utah i lika stor utsträckning nu som före manifestet och att den öppet praktiserades av mormoner i Mexiko och Kanada.*

Inom ett hierarkiskt styrt religionssamfund som det mormonska, som giver en så oerhörd makt åt en enda människa, presidenten, måste givetvis hans vandel, hans exempel, hans förhållande i synnerhet till omstridda och öintåliga spörsmål bliva normgivande inom den kyrka, vars överstepräst han är, och betyda långt mera än allehanda skriftligt formulerade förklaringar på papperet. Nu är det ett med ovederläggliga bevis styrkt faktum, att mormonernas nuvarande kyrkliga överhuvud, den förut omtalade (yngre) Josef Smith, efter 1890 levat i polygami. År 1906 — sålunda 16 år efter manifestet — verkställdes av en officiell kommission en omfattande undersökning rörande förekomsten av månggifte bland mormonerna, varvid Smith under edlig förpliktelse avlade vittnesbördet, att han efter år 1890 haft 5 hustrur (Landis kände icke till mer än 3), att han med dem haft 11 barn sedan 1890, att var och en av dessa hustrur vore mor till ett eller två av barnen, samt att han inalles hade 42 barn, av vilka 21 gossar och 21 flickor. Året efter denna undersökning dömdes den mormonske kyrkofursten av de amerikanska myndigheterna till dryga böter, därför att en av hans hustrur fött honom hans 43:de barn.

Att det härmed givna exemplet från mormonkyrkans högste ledare måste öva det mest djupgående inflytande på mormonernas hela uppfattning om plikten att hålla sina löften rörande polygamien liksom det ställer den av mormonerna så ofta framhållna lydnaden för statens lagar i sin rätta belysning är så uppenbart, att någon bevisning därför är obehövlig. Högst sannolikt synes vara, att polygami under kyrkans hägn fortfarande övas bland mormonerna, men under för lagen svåråtkomlig form av konkubinater. Ett ytterligare skäl för denna uppfattning har man däri, att *Reorganized Church*, som brutit sig ut ur mormonkyrkan av den anledningen, att den ogillade polygamien, icke återgått till nämnda kyrka.

Att religionsfrihetsprincipen innebär en hög och dyrbar princip är något som livligt måste behjärtas kanske särskilt av medborgare i ett protestantiskt land, vilkas förfäder haft att utstå så hårda strider för denna frihets hävdande. Den verkliga religionsfriheten är nog också större hos oss än måhända i något annat land.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 1 avd. 6 häft. (Nr 6). 3

En i alla avseenden obunden religionsfrihet kan dock icke medgivas av någon kulturstat. Intet civiliserat samhälle har av sagt sig rätten till uppsikt över religiösa organisationer (*jus circa sacra*). Skulle ett religiöst samfunds verksamhet komma i strid med landets lagar eller störa den medborgerliga ordningen, då äventyrar nämnda samfund sitt existensberättigande.

Om vi hålla oss till vårt eget land och därmed jämförliga länder, tillerkännes religionsfrihet i regel endast åt kristna kyrkor och sekter samt åt judar.

Undersöker man religionsfriheten i denna dess av historisk utveckling betingade betydelse, lär man finna, att därmed väsentligen förstås rätt till fri religionsövning, men ingalunda alltid jämväl rätten till fri religiös agitation. Ingen kan väl påstå, att i vårt land katolikerna icke skulle äga religionsfrihet, men detta oaktat förbjuda vårt lands lagar upprättandet av munk- och nunnekloster. Varför? Jo, tydligen därför att man genom ett sådant förbud velat utestänga själva härdarne för det katolska agitationsarbetet. Det preussiska religionsediktet av 1788 medgav religionsfrihet åt vissa uppräknade kristna sekter och judar men endast under villkor, att ingen religiös propaganda från dessa håll ägde rum, åsyftande att göra andra vacklande i sin tro (*»in ihrem Glauben irre oder wankend zu machen»*). I våra dagars Tyskland icke endast åtnjuta katolikerna full religionsfrihet utan besitta dessutom det största politiska och borgerliga inflytande, men detta har icke hindrat, att jesuiterna år 1872 utvisades ur Preussen, tydligen av den grund att denna orden utgjorde ultramontanismens avantgarde och oöverträffliga verktyg, då det gällde en hänsynslös propaganda för den påvliga kurians syften.

Det är sålunda av den största vikt vid överläggandet om sådana problem som det föreliggande, att man skiljer mellan rätten till fri religionsutövning och rätten till fri eller hänsynslös religionspropaganda.

Denna åskådning har också varit bestämmande för de tyska myndigheternas förfarande mot mormonerna. Såsom allmän princip gäller inom samtliga tyska förbundsstater, att så länge medlemmar av mormonsamfundet endast hålla sig till ett utövande av sin trosbekännelse, lämnas de orörda, men därest propaganda av utländska mormoner äger rum, följer utvisning. Sålunda utvisades t. ex. redan år 1903 från Tyskland icke mindre än 140 mormonagenter.

I emigrationsutredningen framhåller professor Gustav Sundbärg såsom sammanfattning av undersökningen rörande mormonvärvningen, »att av mormonsekten bedrives en omfattande, energisk och synnerligen väl organiserad propaganda i Sverige samt att vid denna propaganda

bedrägliga syften och framställningar i så stor utsträckning göra sig gällande, att det synes vara i hög grad önskligt, att från det offentligas sida åtgärder kunde vidtagas för att från besvikenhet — stundom från fördärv — rädda de i regeln oskyldiga offren».

Utskottet synes vara av den meningen, att utländska mormon-agenter endast borde utvisas i den händelse de bedrivit emigrantvärvning eller förkunnat månggiftesläror. Nu torde det med all sannolikhet förhålla sig så, att mormonerna här i Sverige konsekvent undvika såväl det ena som det andra, åtminstone vad själva det yttre agitationsarbetet beträffar. De behöva för övrigt icke direkt uppmana till utvandring, ty hela deras förkunnelse är sådan, att den av sig själv är ägnad att framkalla längtan hos åhörarne att komma över till den heliga staden i Utah. Deras 10:de trosartikel innehåller trosbekännelsen, att »Zion skall grundläggas på Amerikas kontinent», och det är lätt att tänka sig, vilken verkan utvecklandet av sådana läror måste öva på svärmiska sinnen med dragnig åt det äventyrliga och främmande. Skulle därför endast sådana mormoner utvisas, som bevisligen gjort sig skyldiga till direkt emigrantvärvning och månggiftesförkunnelse, skulle detta i realiteten leda till, att inga mormonagenter skulle kunna utvisas.

Men just Sverige har kanske framför andra länder skäl att skydda sig mot mormonernas utomordentligt intensiva och hänsynslösa proselyt-makeri. Man får någon föreställning om styrkan i denna propaganda, då man av den i emigrationsutredningen intagna statistiken finner, att deras husbesök och »evangeliska samtal» endast under de tre åren 1907—1909 tillsammans uppgått till ett antal av över en halv miljon eller närmare angivet över 590,000. Deras agitation i Sverige bör, synes det oss, utom av ovanstående huvudsakliga skäl motarbetas även av den anledningen, att då både Norge och Tyskland stängt sina portar för utländska mormonagenter, dessa måste på grund av »det minsta motståndets lag» söka sig till sådana länder, där de kunna påräkna ett välvilligare mottagande, och ett sådant land är Sverige.

Beträffande svenskar i Utah äro siffrorna växlande, men anse sig reservanterna kunna sätta tilltro till uttalandet ur emigrationsutredningen om mormonvärvningen sid. 51, att vad man känner är, att under de 60 åren före 1910 »sammanlagt 7,822 mormoner uppgivas ha utvandrat från Sverige — säkerligen en för låg siffra, då den omfattar blott här i Sverige döpta och utesluter en mängd familjemedlemmar — samt uppgiften från 1900 års folkräkning i Förenta Staterna, att i Utah funnos omkring 20,000 svenskar (av vilka dock ej alla äro mormoner),

varförutom ett okänt antal svenska mormoner uppgivas vara bosatta i de stater, som närmast omgiva Utah».

Faran är sålunda i detta avseende mycket stor för vårt land och manar till vidtagande av effektiva åtgärder.

Vad särskilt den i senare delen av motionärens hemställda omnämnda verksamheten av svenska mormonagenter i landet beträffar har visserligen genom pastor Åslevs anställande ett första officiellt steg tagits till denna verksamhets motarbetande. Men vad förmår en enda man mot denna häftigt anstormande propaganda? Här kräves ett ännu kraftigare, väl organiserat och av staten understött upplysningsarbete.

När en gång den svenska emigrationens historia kommer att skrivas, då skola några av dess mörkaste blad förtälja, huru söner och döttrar av det frihetsälskande, av en ädel humanitet och bildningshåg genomträngda svenska folket läto vilseleda sig och fjärran i Utahs ökenland föllo offer för den råaste vidskepelse och det hårdaste förtryck, utan att de lagstiftande myndigheterna här hemma gjorde tillräckligt för att skydda dem mot förförelsen. Skall det nuvarande svenska samhället medverka till, att den tillbakagång i seder och livsåskådning, som åtföljer mormonismen, får ostört frodas och utveckla sig? Skola vi i en missförstådd religionsfrihets namn låta en verksamhet fortgå, som endast kan gagna en maktsjuk, kulturfientlig och folkförtryckande klerikalism i ett främmande land? Vad detta än må vara, demokratiskt är det icke.

På grund av vad vi här ovan framhållit, och då det är fara värt, att ett avslag å motionen från andra kammarens sida skulle medföra den verkan, att utvisningar av mormonagenter antingen helt och hållet skulle upphöra eller endast företagas i sällsynta undantagsfall, tillåta vi oss att som vår mening uttala, att utskottet bort, i överensstämmelse med förevarande motions syfte, hemställa,

att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, det Kungl. Maj:t måtte å ena sidan vidtaga åtgärder dels för utvisande ur riket av mormonagenter, vilka icke äga svensk medborgarrätt, och dels för motarbetande av svensk mormonagents verksamhet samt å andra sidan för riksdagen framlägga de förslag, som av omständigheterna i dessa hänseenden eventuellt kunna föranledas.